

редньо визначити перешкоди на шляху ведення бізнесу та запобігти їх виникненню. Адже розробляючи бізнес-план, керівник вимушений моделювати різні ситуації, з'ясовувати проблеми, які можуть перешкодити втіленню підприємницького проекту. Звичайно, це не вберігає від можливих помилок, але дає змогу керівникам підприємства ще раз обдумати, як повести себе в тій чи іншій ситуації.

Розроблення плану сприяє також розвитку особистих управлінських якостей керівника. Розробляючи бізнес-план, голова правління районного чи сільського споживчого товариства, директор магазину, інші керівники, мають всебічно охарактеризувати майбутній бізнес. Так вони набувають певного досвіду з оцінки умов конкуренції, пошуку способів просування на ринок, використання переваг власного бізнесу, фінансового планування тощо.

Для розробки ефективного бізнес-плану потрібно добре володіти методологією, адже процес його складання є специфічним у кожному конкретному випадку. Дати якусь універсальну (стандартну) схему розробки неможливо. Проте узагальнення підприємницького досвіду дає змогу виділити три основні стадії бізнес-планування: початкову, підготовчу, основну.

Література

1. Вихрущ В.П. Основи бізнесу: Підручник. – Тернопіль: Збруч, 1998, т. 1. – 346 с.
2. Шайка Л.А. Планування діяльності підприємства: Навч. пос. – Львів: Новий світ – 2000, 2004. – 426 с.
3. Словник-довідник бухгалтера, підприємця/ Укл. В. Г. Мельник. – Тернопіль: НДІ "Проблеми людини", 1993. – 244 с.

УДК 658.155

*Проф. М.М. Павлишенко, д-р. екон. наук;
магістрант Н.М. Винярска – Львівська КА*

ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Розглядається питання формування прибутку в умовах ринкових відносин, який є змістом будь-якої підприємницької діяльності. Прибутковість діяльності будь-якого торговельного підприємства визначає його функціонування незалежно від економічної політики держави. Прибуток як економічна категорія отримав новий зміст в умовах переходу до ринкових відносин, що характеризуються розвитком конкуренції, вільного ціноутворення, приватної власності на капітал та ін. В умовах ринку прибуток є джерелом усіх фінансових ресурсів підприємства.

*Prof. M.M. Pavlyshenko; undergraduate N.M. Vynyars'ka –
L'viv commercial academy*

Forming of income is in the conditions of market relations

The question of forming of income in the conditions of market relations, which is maintenance of any entrepreneurial activity, is examined. Profitability of activity of any point-of-sale enterprise determines his functioning regardless of economic policy of the state. An income as economic category got new maintenance in the conditions of passing to the market relations, which are characterized development of competition, free pricing, peculiar on a capital and other In the conditions of market an income is the source of all of financial resources of enterprise.

Значення прибутку полягає в тому, що він є основним джерелом фінансування розвитку підприємництва, удосконалення його матеріально-технічної

бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку, який є підсумковим показником, результатом фінансово-господарської діяльності підприємства.

Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних факторів, що впливають на результати діяльності підприємства по-різному: одні – позитивно, інші – негативно. Серед зовнішніх факторів можна виділити такі:

- економічні умови господарювання;
- місткість ринку;
- платоспроможний попит споживачів;
- державне регулювання діяльності підприємства та ін.

Особливе значення має рівень, динаміка і коливання платоспроможного попиту, тому що він визначає стабільність отримання прибутку.

Поряд з перерахованими вище, варто звернути увагу на такі серйозні макроекономічні чинники, як податкова і кредитна політика держави, розвиток діяльності громадських організацій споживачів товарів і послуг, і, нарешті, політична стабільність у державі.

Зовнішні та внутрішні фактори тісно пов'язані між собою. Але внутрішні фактори прямо залежать від організації роботи самого підприємства. На формування прибутку як фінансового показника роботи торговельного підприємства впливають:

- результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності;
- сфера діяльності;
- галузь господарства;
- встановлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Реально формування прибутку на підприємстві відбувається в міру реалізації продукції. Проте окремі законодавчі акти по-різному трактують настання моменту реалізації. Так, згідно із Законом "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22 травня 1997 р., реалізацією визнається подія, що відбулася раніше: дата зарахування коштів покупця на банківський рахунок постачальника в оплату товарів або дата відвантаження товарів. Згідно із Законом "Про податок на додану вартість" від 3 квітня 1997 р. (з наступними змінами до нього), реалізацією вважають зарахування коштів від покупця на банківський рахунок постачальника в оплату товарів, що підлягають реалізації.

Однак незалежно від визначення моменту реалізації в законодавчих актах реальне формування на підприємстві прибутку від реалізованої продукції має місце тільки за умови, коли така відбувається насправді. Тобто, коли кошти від покупця надходять на розрахунковий рахунок постачальника.

Прибуток – це показник, що формується на мікрорівні. Залежно від формування та розподілу виокремлюють декілька видів прибутків. Насамперед, розрізняють загальний прибуток і прибуток після оподаткування.

Загальний прибуток – це весь прибуток підприємства, отриманий від усіх видів діяльності, до його оподаткування та розподілу, його ще називають балансовим прибутком. Найбільш повне, на мою думку, визначення балансового прибутку дано у статистичному щорічнику України за 2000 рік. Балансовий прибуток – загальна сума прибутку підприємства від усіх видів діяльності за звітній період, отримана як на території України, так і за її ме-

жами, що відображена в його балансі і включає прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), в тому числі продукції допоміжних і обслуговуючих виробництв, що не мають окремого балансу, основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також прибуток від орендних (лізингових) операцій, роялті, а також позареалізаційних операцій.

Прибуток після оподаткування – це чистий прибуток, що реально надходить в розпорядження підприємства після сплати податків. В економічній теорії та підприємницькій діяльності загально-важливим є поняття валового, маржинального та операційного прибутку.

Валовий прибуток – це різниця між виторгом та виробничими витратами (собівартістю продукції, визначеною калькуляцією за неповними витратами). Це поняття включає власне прибуток і так звані невиробничі витрати – адміністративні, комерційні.

Маржинальний прибуток характеризує величину виторгу від продажу продукції за мінусом змінних витрат. Отже, такий прибуток за величиною збігатиметься з валовим прибутком, коли калькуляція здійснюватиметься лише за змінними витратами.

Операційний прибуток – його також часто називають чистим прибутком. Він дорівнює валовому прибутку за мінусом невиробничих витрат.

Джерелами формування загального прибутку підприємства є:

- прибуток від продажу основної продукції підприємства, який є головним складником загального прибутку;
- прибуток від продажу непотрібного майна;
- прибуток від позареалізаційних операцій.

Джерелами доходів можуть бути: економія від зниження собівартості продукції, економія від зниження вартості капітального ремонту, кредиторська заборгованість між підприємствами недержавної форми власності, щодо якої минув термін позовної давності, пріоритет стійких пасивів (авансова оплата замовників, відрахування на соціальне страхування і т.д.).

Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту. Прибуток – це форма реалізації вартості в основному додаткового продукту. Однак прибуток включає і частину вартості необхідного продукту. Прибуток підприємств сфери торгівлі – це частина національного доходу, що в результаті його первинного розподілу набирає форми чистого доходу підприємств.

Таким чином, прибуток є об'єктивною економічною категорією. Тому на його формування впливають об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу суспільного продукту, національного доходу.

Література

1. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємства"// Нове законодавство України. – К., 1997, вип. 2. – С. 42-47.
2. Закон України "Про податок на додану вартість"// Нове законодавство України. – К., 1997, вип. 3. – С. 23-28.
3. Вихруща В.П., Харіва П.С. Економіка підприємства. – Тернопіль: Буг, 1995. – 326 с.